

Prof. Dr. Ahmet Güç
Diyanet İşleri
Başkanlığı Yayınları
Ankara, 2002, 296 s.

SATANİZM

Kuşkusuz modern dünyada satanizm, insanların ruhsal tatminsizliklerinden beslenmektedir. Bunda kadim inanç ve kültürlerin çağdaş insanın sorunlarına cevap verememesi veya onun ihtiyaçlarını karşılayamaması da önemli bir etkidir. Satanizmin dayandığı gerekçeler ne olursa olsun dinleri hedef alan bir hareket paradigma olarak bütün dinleri aynı görür. Batılı insan kendine sunulan dinî değerleri pasifeştirici tabular olarak algılamaktadır.

Satanizmin ülkemiz gençleri arasında taraftar bulması ilginçtir. Daha çok varlıklı aile çocuklarının belli bir eğitim düzeyine ulaşmış gençlerin satanizme yönelmeleri batılı insanın tatminsizliğiyle kısmî bir paralellik taşımaktadır. Bunda uluslararası egemen güçlerin ülkemize yönelik iç hesaplarını da dikkate almak gerekir. Ama ne olursa

olsun satanizm, bir ülkede öyle ya da böyle taraflar buluyorsa bunda, o ülkenin temel dinî, millî ve millî değerlerinin toplumdaki genç nesillere yeterince anlatılmadığı inkâr edilemez bir gerçektir. Satanizmin bir olgu olarak bize mesajı bu olmalıdır.

Eğer bir toplumda satanizm gibi akımlar karşılık buluyorsa bunu, o toplumun işleyişi ve bünyesinin sıhhati açısından bir erken uyarı değil de bir son alarm olarak algılamak daha doğru bir yaklaşım olsa gerektir. Çünkü genç nesillerin ne adına olursa olsun intihara sürüklenmesi, toplumsal dinamiklerin işleyişsizliğinin somut bir göstergesidir. Sorun bir insanlık sorunu olduğuna göre sorumluluk ve görev de hepimizindir.

Yazar çalışmasında, çağdaş insanlık için bir afet olan satanizm çıkmazını bütün yönleriyle gözler önüne sermektedir.

Arnold J. Toynbee
Türkçesi: Abdullah Zerrar
PınarYayınları
İstanbul, 2002, 94 s.

DÜNYA, BATI VE İSLÂM

Dünya ve batının birbirleriyle karşılaştırılması modern tarih biliminin en önemli konularından biridir. Ünlü İngiliz tarih bilgini Toynbee'nin bu çalışması, geçmişte benzeri örneklerinin olmasına rağmen tarihî bir fenomenin göze çarpan en iyi örneklerinden biridir. Medeniyetler arasındaki karşılaşmalar, içinde bulunulan şartlar ve konumlara göre mukayese edilerek bir medeniyeti, çağdaş olan başka bir medeniyetle birlikte incelemek, insanlık tarihinin anlaşılmasına götürülen kapının açılmasında önemli anahtardan biridir.

Toynbee Türkiye'yi yakından tanıyan bir bilim adamıdır. 1921-22 yıllarında Milli Mücadele sırasında gazetecilik yaptı. Bu görevde edindiği deneyimlerini daha sonra kitaplaştırdı.

20. yüzyılın en büyük tarihçilerinden biri olan Toynbee'nin dilimize çevrilmiş birçok eseri bulunmaktadır.

Avrupa Birliği ve Türkiye, savaş ve barış, medeniyetler çatışması gibi sıcak konuların tartışıldığı günümüzde, Toynbee'nin Batı ve İslâm merkezli çalışmaları bilgilendirici ve ufuk açıcı mahiyette çalışmalardır.

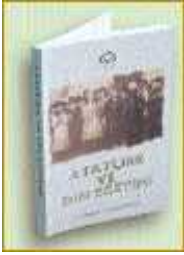
Doç. Dr. Fahri Kayadibi
Diyanet İşleri Başkanlığı
Yayınları, Ankara, 2002, 202 s.

Yaygın Din
Eğitiminde Cami ve Görevlileri

Camilerin temel misyonu ibadet yeri olmakla birlikte tarihsel süreç içinde daima bir eğitim müessesesi olma özelliğini de taşımışlardır. Kuşkusuz bunu belirleyen ve besleyen İslâm'ın insan görüşüdür. İslâm, insanı bir bütün olarak muhatap alır. İslâm'ın insana bakışında bireysel hayatla toplumsal hayat, ibadetle eğitim, üretimle tüketim birbirinden ayrı olgular değildir. Varlık ve hayat bir bütün ve sürekliliktir.

Toplumumuzda camilerin işlevi her zaman misyonuna uygun bir işlev olmuştur. Olayın bir

boyutu toplumsal beklentiler üzerinden şekillenirken diğer boyutu, cami görevlilerinin yetiştirme tarzı ve performansıyla ilgilidir. Yani ne istediğini bilen cemaat caminin işlevine süreklilik kazandırmakta veya toplumu aydınlatma görevine inanan cami görevlisi yaptığı işin anlamını temel misyona taşımaktadır. Böylece cami ekseninde görevli-cemaat etkileşimi İslâm'ın insan ve hayat görüşünü daha fonksiyonel hâle getirmektedir. Bu çerçevede yaygın din eğitimi açısından camilere ve görevlilerine dönük bütün araştırmalar, sorunların tespitine ve durumun iyileştirilmesine yönelik çabalara katkı sağlayacaktır.

Prof. Dr. Ali
Sarıkoyuncu
TDV Yayınları,
Ankara- 2003, 300 s.

ATATÜRK, DİN VE DİN ADAMLARI

Atatürk'ün din ve laiklik anlayışının doğru olarak bilinmesine katkı amacıyla Prof. Dr. Ali Sarıkoyuncu tarafından kaleme alınan yeni bir çalışma neşredildi. "Atatürk, Din ve Din Adamları" isimli bu yeni eserin gördüğü yoğun ilgi, kısa süre içinde üçüncü baskısının hemen yapılmasına vesile oldu. İkinci baskı için yazılan önsözden öğrendiğimize göre çeşitli çevrelerden büyük bir ilgi gören esere, pek çok okuyucu tarafından sözlü ve yazılı olarak tebrikler gönderilmiştir. Eser, bir giriş kısmının peşi sıraya çalıştığı uygulamalar hakkındaki genel kanaatlerini ve düşüncelerini sunmaktadır: Giriş kısmı genel olarak din konusunda verilen bilgileri içermektedir. Din sözcüğünün tanımı, dinin birey ve toplum açısından önemi gibi konular bu kısımda işlenmektedir.

Birinci bölümde Atatürk'ün Allah, İslâm dini, Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.s.) ve Kur'an-ı Kerim ile ilgili sözleri, düşünceleri ve açıklamaları kronolojik olarak sunulmaktadır. Bunlar sunulurken, Atatürk'ün başta kendisinin kaleme aldığı büyük nutku, konuşmaları, mesajları, demeçleri, telgrafları, söyleşileri, genelge ve bildirileri, mektupları, yazdığı sözleri, tuttuğu notları, kendisine yakınlığı ile tanınmış ya da yakın geçmişimizde yer almış güvenilir kişilerin anılarının taranmasıyla elde edilen bilgi ve belgeler kaynak olarak kullanılmıştır. Atatürk'ün din hakkındaki söz, düşünce ve açıklamalarının bir kısmı özellikle bugünkü gençliğin daha iyi anlayabilmesi ve daha geniş bir halk kitlesine ulaşabilmesi amacıyla yer yer sadeleştirilerek, ayrıca daha önce yapılan sadeleştirmelerden de faydalanılarak verilmiştir.

Kitabın ikinci bölümünde Atatürk'ün dini anlayış ve bu alandaki uygulamaları üzerinde durulmuştur. Millî Mücadeleden sonra kurulan genç Türkiye Cumhuriyeti'nin modern devletler seviyesine ulaştırılması hedefine paralel olarak, dinin, hurafelerden arındırılması, kaynağından doğru olarak aktarılıp; toplum tarafından çağdaş yorumunun yapılabilecek bir seviyede öğretilmesi amacıyla yönelik yapılan çalışmalar bu bölümün ana maddelerini oluşturmaktadır. Laikliğin tanımı, Atatürk'ün laiklik anlayışı, Atatürk'e göre din eğitimi, din bilginleri ve din görevlileri, cami ve mescitlerin işlevi, ibadet dinin Türkçeleştirilmesi çalışmaları ve bunun sebepleri, hutbelerin Türkçe okunması, duaların Türkçe yapılması Atatürk'e göre irtica ve din istismarcılığı gibi başlıklar altında Atatürk'ün dini anlayış ve uygulamaları hakkında ilk el kaynaklara dayanılarak bilgiler verilmektedir.

Üçüncü bölümde din adamlarının Millî Mücadeledeki hizmetleri üzerinde durulmuştur. Millî Mücadele sırasında aktif olarak görev yapan pek çok din adamı olmuştur. Bunlar halkın moral değerlerini yükseltmek babında verdikleri vaazlarla, yaptıkları konuşmalarla, cephelerde düşmanla çarpışmalarıyla ve diğer faaliyetleriyle vatanın kurtuluşunda büyük hizmetler görmüşlerdir. Kısa da olsa bu bölümde, yaptıkları hizmetlerle Millî Mücadeleye damgasını vuran din adamlarının hakkı teslim edilmiştir. Yeri gelmişken, yazarın "Millî Mücadelede Din Adamları" ismi altında Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları arasından neşredilmiş iki ciltlik kitabının olduğunu hatırlatmakta fayda vardır. Din adamlarının Millî

Mücadeledeki hizmetleri bu kitaplarda daha geniş olarak işlenmiştir.

Eserin dördüncü bölümünde ise Millî Mücadeleye katkıları dolayısıyla Atatürk'ün takdir ettiği üç din adamının hayat hikâyeleri ve hizmetleri sunulmaktadır. Bunlar; ilk Diyanet İşleri Başkanı olan Mehmet Rifat Börekçi, Abdurrahman Kâmil Yetkin ve Hacı Süleyman Efendi (Bilgen)'dir.

Değerlendirme ve sonuç bölümünde yazar, Atatürk'ün laiklik ve din anlayışı ve bu alanlarda yaptıkları uygulamalar hakkındaki genel kanaatlerini ve düşüncelerini sunmaktadır:

"Mustafa Kemal Atatürk'ün ve laiklikle ilgili düşünceleri çok tartışılmıştır. Bazılarına göre o, dini toplumsal hayattan çıkarmak istemiştir. Bu sebeple bunlara göre bundan dolayı dinsizdir. Dini değerleri kullanarak hedefine ulaşmış, sonra da dini ortadan kaldırmaya çalışmıştır.

Gerçekte Atatürk, ne dini toplumsal hayattan çıkarmak istemiş ne de dinin özüne dokunmuştur. Onun mücadelesi din adına ortaya çıkan zihniyetle olmuştur. Atatürk gerçekçi, akılcı, ileriye gören, toplumu ve dünyayı doğru okuyan, ne yaptığını bilen devlet adamıdır. Dine, dinî değerlere değil, hurafeciliğe ve din istismarına karşıdır. Bu da din düşmanlığı değildir; gerçek dindarlıktır. Bu sebeple laiklik asla dinsizlik olmadığı gibi Atatürk de dinsiz değildir. Bu bağlamda, Türkiye koşullarında gerçek dindarlık Atatürkçülüğün bir boyutudur." (s. 215).

"Atatürk'ün laiklik, din ve din adamları üzerine söyledikleri, bugün hâlâ tartışılmakta olan din devlet, din-siyaset ve din-çağdaşlaşma ilişkilerinde yol gösterici özelliğini korumaktadır. Onun din konusundaki akılcı ve gerçekçi tutumu, hem dindarları hem de dinle ilgisi olmayanları koruyucu ve rahatlatıcı niteliktedir. Çünkü Atatürk'e göre esas olan, toplumsal düzenin sağlanması ve geliştirilmesidir. O bu kavramların her birini, birey ve toplum için yaşamsal birer değer olarak kabul eder. Bu yüzden din ve Atatürk üzerinden siyaset yapmak veya herhangi bir şekilde çıkar ummak, dine ve Atatürk'e karşı yapılmış bir haksızlık olarak değerlendirilmelidir. Türk vatani ve ulusunun ebedi varlığı ve yüce Türk devletinin bölünmez bütünlüğü açısından bu tür haksızlıklara fırsat verilmemeli ve bunlarla mücadele edilmelidir."

Kanaatimize göre, bilimsel kriterler ve Türkiye'nin içinde bulunduğu ve yıllardır tartıştığı şartlar gözönüne alınarak hazırlanan bu kitap, konu hakkında yeterli bilgisi olmadan bir şeyler söyleyenler için okunması birinci derecede önemli olan bir çalışmadır. Eser dikkatlice okunduğu takdirde, önyargı ile konuşma ve hareket etmekle belge ve bilgiye dayanan konuşma ve hareket etme arasındaki fark açıkça anlaşılacaktır. Kulaktan dolma yalan yanlış bilgilerle ahkâm kesmek çok kolaydır. Doğru olan okuyarak, araştırarak ve zahmet çekerek bilgi kazanmaktır. Aslına bakılırsa okumanın ve doğru bilgi edinmenin tadı da buradadır. Bilgi ve belgeye dayanmadan kullaktan dolma bilgilerle konuşanlar için de "Söz gümüşse sükül altındır" ata sözünü hatırlatmak yeterlidir.

Hüseyin ARSLAN